

Att arbeta med ANDT i skolan

Skolans gemensamma elevhälsoarbete och elevhälsans förebyggande arbete

Åsa Nilsson, undervisningsråd, Skolverket
asa.nilsson@skolverket.se

Arbeta med ANDT i skolan

Arbetet med att skydda barn och unga från skadliga effekter av alkohol, narkotika, dopning samt tobaks- och nikotinprodukter (ANDT) i skolan handlar både om undervisning och att skapa en hälsofrämjande lärmiljö. Här kan du läsa mer om hur det gemensamma arbetet med ANDT kan genomföras i skolan.

Innehåll på denna sida

[Ett hälsofrämjande arbete med ANDT](#)

[Rektors ansvar](#)

[Huvudmannens ansvar](#)

[Skapa en policy och handlingsplan](#)

[Utveckla undervisningen](#)

[ANDT i kurs- och ämnesplaner i de olika skolformerna](#)

[Läs mer om ANDT](#)

Ett hälsofrämjande arbete med ANDT

- Alla barn och elever har rätt till en hälsofrämjande skolmiljö, fri från alkohol, narkotika, dopning samt tobaks- och nikotinprodukter.
- De har också rätt till undervisning där frågor om tobak, alkohol, narkotika och dopning integreras i olika ämnen.
- Arbetet med ANDT behöver vara förebyggande, hälsofrämjande och betraktas som ett gemensamt ansvar inom skolan.
- Att arbeta hälsofrämjande kan även handla om ungas skärmtid, dataspel och spel om pengar. Spel om pengar ingår i Sveriges strategi för ANDTS.

Rektors ansvar

- Rektorns ansvar för att skapa en hälsofrämjande skolmiljö innebär att organisera, leda och följa upp arbetet med ANDT. Detta innefattar att sätta upp tydliga mål och skapa förutsättningar samt rutiner för att skolans personal ska kunna arbeta effektivt med ANDT-frågor.
- Rektorn har även ansvar för att säkerställa att undervisningen integrerar ämnesövergripande kunskapsområden, såsom riskerna med tobak, alkohol och andra droger.
- Regelbunden kartläggning och uppföljning är avgörande för att uppnå framgång i detta arbete.
- Om skolan har omhändertagit exempelvis stöldgods, narkotika, dopningsmedel, knivar, andra vapen eller hälsofarliga varor från en elev, ska rektorn, eller den person rektorn har utsett, omedelbart anmäla detta till Polismyndigheten. I andra fall, som när en elev misstänks för något som kan vara ett brott, är det rektorns och skolpersonalens ansvar att bedöma om en polisanmälan ska göras.

Skapa en policy och handlingsplan

- Insatser och metoder utformas i enlighet med gällande lagar och styrdokument, och den lokala kontexten spelar en viktig roll vid utformningen av en policy och handlingsplan.
- En policy kan beskriva skolans hälsofrämjande och förebyggande arbete med ANDT.
- Handlingsplanen kan i sin tur specificera principer och rutiner för hur skolan ska agera vid misstanke om eller upptäckt av alkohol, narkotika, dopning, tobak eller nikotinprodukter under skoltid.
- Handlingsplanen kan även tydliggöra arbetsuppgifter, ansvarsområden och befogenheter inom skolans verksamhet samt för externa aktörer. Här kan också rutiner för samverkan med externa aktörer, såsom hälso- och sjukvård samt socialtjänst ingå, och i förekommande fall anmälningar om oro för barn till socialtjänsten.

Huvudmannens ansvar

- Huvudmannen har det yttersta ansvaret för att utbildningen genomförs i enlighet med gällande styrdokument.
- Inom detta ansvar ingår att skapa förutsättningar för en likvärdig utbildning och undervisning av hög kvalitet, vilket även omfattar skolornas arbete med ANDT.
- Rökfria skolgårdar:

Rökning är förbjuden både inomhus och på skolgårdarna, och förbudet gäller dygnet runt, alla dagar i veckan. Lagen skyddar barn och unga genom att minska synligheten av tobaksanvändning. Rökfria skolgårdar stödjer även de som vill sluta röka.

Arbeta främjande och förebyggande med ANDT

- Att utveckla elevers kunskaper om risker med tobak, alkohol och andra droger kan till exempel handla om:
 - hälsoeffekter av tobak, alkohol och andra droger
 - samband mellan individens hälsa och dagliga vanor till exempel i fråga om träning, kost och droger men även om skärmtid, dataspel och spel om pengar.
- att uppmärksamma hälso- och livsstilsfrågor

Undersök tillsammans på skolan

För att utveckla arbetet med ANDT kan hela skolans personal tillsammans undersöka:

- Hur ser undervisningen om ANDT ut?
- Hur kan lärare utveckla sin undervisning och navigera i ett föränderligt och tvärvetenskapligt område? Vilka didaktiska perspektiv bör lärare beakta i undervisningen om ANDT?
- Hur samarbetar elevhälsan och lärare kring ANDT-frågor?
- Hur samverkar skolan med externa aktörer i frågor som rör alkohol, tobak, dopning och andra droger?
- Vad säger eleverna själva om undervisningen om ANDT?
- Vad behöver skolan utveckla för att stärka sitt arbete med ANDT?

Utveckla undervisningen

- Kunskapsområdet ANDT kan väcka frågor och funderingar hos både lärare och elever. Det är därför viktigt att undervisningen anpassas efter elevernas tidigare kunskaper och erfarenheter.
- Genom att lärare och elevhälsan samarbetar för ett framgångsrikt hälsofrämjande och förebyggande arbete, skapas förutsättningar för att integrera ANDT som en naturlig del av undervisningen.
- ANDT tas upp i flera kurs- och ämnesplaner, som till exempel biologi, idrott och hälsa samt naturkunskap. Även i andra ämnen, som samhällskunskap, finns möjligheter att arbeta med detta kunskapsområde på olika sätt.

ANDT i skolförfattningar

- Skollagen (2010:800).
- Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet
- Läroplan anpassade grundskolan
- Läroplan för gymnasieskolan
- Läroplan för anpassade gymnasieskolan
- Läroplan för gymnasieskolan samt de olika ämnenas ämnes- och kursplanerna

ANDT i kurs- och ämnesplaner i de olika skolformerna

Biologi

- [Biologi, grundskolan](#)
- [Biologi, gymnasieskolan](#)

Idrott och hälsa

- [Idrott och hälsa, grundskolan](#)
- [Idrott och hälsa, anpassade grundskolan](#)
- [Idrott och hälsa, gymnasieskolan](#)
- [Idrott och hälsa, anpassade gymnasieskolan](#)

Naturkunskap

- [Naturkunskap, gymnasieskolan](#)
- [Naturkunskap, anpassade gymnasieskolan](#)

- [Naturorienterande ämnen, anpassade grundskolan](#)

Läs mer om ANDT

- [Alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel \(ANDTS\) på Folkhälsomyndighetens webbplats](#)
- [Attityd och värderingsstudie på Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors webbplats](#)
- [Skolan som spelförebyggande arena, Spelprevention.se](#)

Skolans gemensamma elevhälsoarbete

Skolans arbete med elevers lärande, utveckling och hälsa

Elevhälsoarbete är skolans gemensamma och systematiska arbete med elevers lärande, utveckling och hälsa och har sin grund i skollagen och läroplanerna. Elevhälsoarbetet ska stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål.

Rektors ledarskap och hela skolans ansvar

Rektor leder och samordnar elevhälsoarbetet på skolan och ansvarar för att skolans personal samverkar för alla elevers lärande, utveckling och hälsa där elevhälsan har en viktig roll.

Den samlade elevhälsan består av

- skolläkare
- skolsköterska
- psykolog
- kurator
- specialpedagog eller speciallärare.

I elevhälsans arbete kan rektor välja att fler professioner ingår, till exempel lärare och studie- och yrkesvägledare.

Elevhälsan enligt skollagen

- elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och ske i samverkan med lärare och övrig personal
 - elevhälsan ska vara en del av skolans kvalitetsarbete
- elevhälsan ska vid behov samverka med hälso- och sjukvården och socialtjänsten.

Elevhälsan omfattar skolformerna förskoleklassen, grundskolan, sameskolan, specialskolan och gymnasieskolan. Även anpassade grundskolan och anpassade gymnasieskolan omfattas.

Samverka med hälso- och sjukvården och socialtjänsten

- Elevhälsan ska vid behov samverka med hälso- och sjukvård och socialtjänst. Elevhälsan kan till exempel i samverkan med andra aktörer arbeta för att främja elevers hälsa och skolnärvaro och för att förebygga kriminalitet eller annan ogynnsam utveckling.
- Huvudman och rektor behöver ansvara för att ta fram och utveckla rutiner för samverkan. Samverkan skapar möjlighet för såväl hälsofrämjande som förebyggande och åtgärdande insatser med andra aktörer. Samverkan inom skolan gynnas också av att det finns förankrade rutiner.

Stöd kring extern samverkan:

- [Starta och arbeta med skolsociala team](#)
- [Tidiga och samordnade insatser för barn och unga](#)
- [Extern samverkan för att tidigt möta barn och elevers behov](#)
- [Anmäla oro för ett barn till socialtjänsten](#)

Ett förebyggande och systematiskt arbete

- Elevhälsoarbetet ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande och en del av det systematiska kvalitetsarbetet. Det är alltid huvudmannens ansvar att skapa förutsättningar för att alla nivåer i styrkedjan ska kunna arbeta mot en likvärdig utbildning och undervisning av hög kvalitet.
- Huvudman och rektor har gemensamt ansvar för att elevhälsoarbetet ska ingå i det systematiska kvalitetsarbetet.
- En hälsofrämjande lärmiljö kan bidra till framgångsrik skolutveckling när det syftar till att alla barn, elever, lärare och andra verksamma i organisationen ska må bra, kunna lära och utvecklas.
- Ett förebyggande elevhälsoarbetet handlar om att tidigt identifiera och undanröja riskfaktorer och hinder som kan leda till att elever inte når utbildningens mål eller riskerar en ogynnsam utveckling.

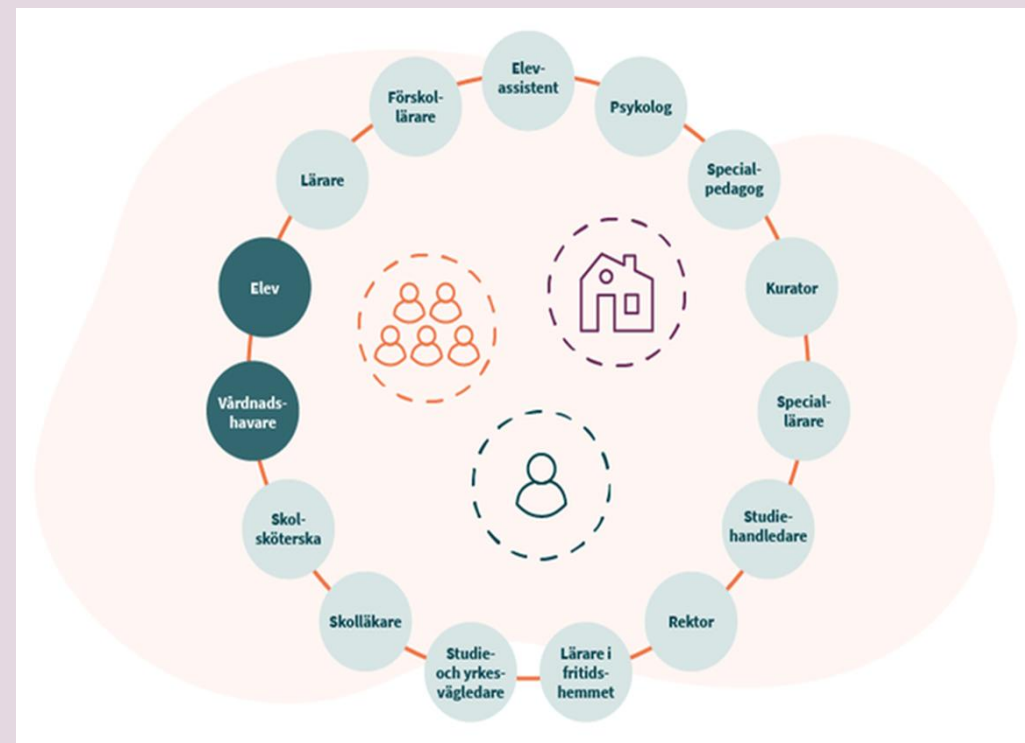
Arbetet ska bedrivas på skolenhets-, grupp- och individnivå

- Skolans elevhälsoarbete ska främja lärande, utveckling och hälsa.
- arbetet ska förebygga ohälsa och undanröja hinder att nå utbildningens mål.
- arbetet ska ske på skolenhets-, grupp och individnivå. I dialog med skolans övriga personal kan elevhälsan nyttja erfarenheter från arbetet med enskilda elever och grupper av elever.

Vikten av samverkan på skolan

- Grunden för ett framgångsrikt hälsofrämjande och förebyggande arbete är en nära samverkan på skolan.
- Det är rektor som leder och samordnar skolans personal för samverkan.
- Organisation, rutiner och arbetssätt på skolan bör därför främja samverkan mellan elevhälsans professioner, lärare, studie- och yrkesvägledare och övrig personal.
- Det är viktigt att det finns former och förutsättningar för att det ska ske ett ömsesidigt utbyte och dialog mellan undervisande lärare och elevhälsan, på ett förebyggande plan, innan svårigheter för en elev uppstår.
- Samverkan kring elevers behov av stöd bör utgå från ett heldagsperspektiv för eleverna.

En förbättrad elevhälsa

- [SOU En förbättrad elevhälsa](#)
- [Tilläggsdirektiv](#)
- Den del av uppdraget som avsåg att se över regleringen om extra anpassningar, särskilt stöd och särskild undervisningsgrupp redovisades i delbetänkandet Förbättrat stöd i skolan (SOU 2025:44) den 10 april 2025.
- Genom tilläggsdirektiv förlängdes utredningstiden för övriga delar av uppdraget (dir. 2024:93) på så sätt att uppdraget i dessa delar ska redovisas senast den 25 juni 2025 (dir. 2024:93).
- Utredningstiden förlängs för kvarstående delar av det ursprungliga uppdraget, vilka avser att se över elevhälsans syfte och uppdrag, att göra en översyn av elevhälsans huvudmannaskap och ledning, att utforma en elevhälsogaranti, samt att föreslå hur samverkan mellan elevhälsan, skolan i övrigt, hälso- och sjukvården och socialtjänsten kan förbättras. De kvarstående delarna av uppdraget ska i stället slutredovisas senast den 27 november 2025.

Skolverket